

26.78x33.6	1/2	68	עמוד	כותרת - כותרת	12/07/2013	37836353-8
מוזיאון תל אביב לאמנו - 85111						

נגד התיאטרון
הריאליסטי. מתוך
"הוא הלך בשדות"
צילום: דניאל צ'צ'יק

ילכו שניים יחדיו

לצורך הצגתה החדשה, גייסה מור פרנק את ההיסטוריון אבנר בן עמוס, שאביו גילם את אורי בהפקה הראשונה של "הוא הלך בשדות". ביחד הם עיבדו מחדש את הטקסט פורץ הדרך של משה שמיר וכעת הם מעלים אותו על הבמה, או אולי בכלל בחדר האוכל של הקיבוץ. כן הם מפרקים את מיתוס הצבר המיתולוגי

בן עמוס: "להציג את הטקסט של המ- חזה בלבר נראה לי חסר טעם, מכיוון שזה אינו מחזה טוב בעיניי. כדי לבי- דוק את דמות הצבר ואת מה שמפעיל אותנו כחברה צריך ללכת לרומן, שבו יש רבדים יותר עמוקים ובאמצעותו ניתן להתבונן מחדש בדמות הפיקטי- בית של הצבר עם הצבאיות, הגבריות והלאומיות שלו".

מדוע יש הבדלים בין הספר למחזה? "כשמשו שמיר כתב את המחזה המצב בארץ היה שונה. הייתה מלחמה והוא אמר 'זה זמן אחר ואנחנו צריכים להתגייס', והוציא מהמחזה את הצדדים הביקורתיים והמפקקים שקיימים ברומן. מעבר לכך, הרבה פעמים יש במחזה השטחה של הדמויות וקיצור עלילות, והם גורמים לשינוי המשמ- עות".

חלק מהחוויה

לא רק מיתוס הצבר עובר פירוק במחזה. עבודות הבימוי של פרנק ממוקדות בכתיבה ועיבוד של טקסטים לבמה, והיא שומרת תמיד את המרכז לשחקן ולמילה. התפאורה והתאורה "מוסומנים" ומתבססים בהרבה על סמלים קולקטיביים. העיבוד של "הוא הלך בשדות" אינו שונה. גם הדמויות עוברות תהליך של פירוק והרכבה, וארבעת השחקנים – רונן בכלוקי, שי- רלי גל-שגב, אסף דגני ועדי מאירוביץ – מתחלפים בתפקידים ובחלקי הת- פקידים.

לרומן עברי פורץ דרך שהציב במרכז את 'ילדי הארץ הראשונים', ה'צברים' יפי הבלורית שדיברו עברית שוט- פת, חקרה פרנק בעזרתו של בן עמוס. "בשנות ה-90 כתבתי מאמר על דמותו של אורי כסמל הצבר העברי, ואז הת- וודעתי לראשונה לספר וגיליתי שמי- דובר בשני עולמות שונים לחלוטין", מסביר בן עמוס.

ואכן, מתוך ההצגה מובלטים ההבר- לים הגדולים בין שתי היצירות. בעוד הספר מציג את אורי כדמות אנושית, מביע ביקורת על החברה בארץ ישראל וחושף את הפערים בין הדורות ובין מיתוס 'היהודים החדשים' לבין מימור- שו, הרי שהמחזה מגויס ופטריוטי יותר, ומציג את אורי כדמות הרואית. חשיפת ההבדלים בין שתי היצירות מעצבת מחדש גם את תפיסתנו לגבי מיתוס הצבר ומציגה את שבריריותו.

"זה בדיוק הרעיון", אומרת פרנק. "לטעמי הלגיטימציה לעסוק במחזה הזה היא לכדוק אותו בעיניים של היום. לקחת את המיתוס, לחקור ולפרק אותו. לשאול האם הוא עדיין רלוונטי, ואם כן אז למה. כשאתה מפגיש בין הספר והמחזה – שנכתבו שניהם על ידי אותו יוצר אבל הם מאוד שונים האחד מה- שני – אתה יכול לייצר שכבות. לבי- דוק מה שריר וקיים ומה בכלל לא. אני מתייחסת בכבוד למיתוס, ורציתי להראות שגם בו יש שכבות ומורכ- בות. החיבור בין הספר למחזה מאפשר להביא אמת שלמה, והאמת הזאת היא עכשווית יותר".

לקבוצת התיאטרון שלה, סיפרתי לה שאני מאוד רוצה לעשות את המחזה, והיא מיד הרימה את הכפפה. רק אז נח- שפתי גם לספר של משה שמיר, שנגע בי מכיוון אחר לגמרי. וכך עלה הרעיון לשלב בין השניים".

לא רק הספר והמחזה משתלבים בה- פקה שביימה פרנק. את העיבוד להצגה עשתה בשיתוף פרופסור אבנר בן עמוס, מרצה בכיר להיסטוריה של החינוך בבית הספר לחינוך באוניברסיטת תל אביב. לבן עמוס קשר הדוק למחזה, לא רק מתוקף היותו חוקר העוסק בעיצוב הזיכרון הקולקטיבי באמצעות טקסים, סמלים פוליטיים ותרבות חזותית. יש לו גם נגיעה אישית לעניין, שכן אביו עמנואל גילם את דמותו של אורי בה- פקה הראשונה וההיסטורית של המחזה, שעלתה בתיאטרון הקאמרי ב-1948.

"אורי זה תפקיד שנרבק לשחקן שמי- שחק אותו", אומר בן עמוס בהקשר זה. "זה מה שקרה לאסי (אסי דיין, שגילם את התפקיד כסרט הקולנוע, א"מ) וזה גם מה שקרה לאבא שלי. לאבי זה היה התפקיד הראשון על הבמה, ולאחר מכן הוא מילא אותו שוב ב-1956. בשנות ה-60 הוא עזב את הארץ לארצות הברית כדי להתחיל בקריירה חדשה, והתפר- סמו מאמרים בעיתונות על כך שהסמל של הצבר הישראלי יורד מהארץ".

גיבור היום

את הרקע ההיסטורי למחזה ואת הקשר בינו לבין הספר, שקדם לו והיה

מגש מלבני של חדר אוכל ועליו מונחים הספר "הוא הלך בשדות" והמחזה בעל אותו השם. כך מתחילה ההצגה – או שמא נכון יותר לומר האירוע – "הוא הלך בשדות", העולה כעת בניצוח קבוצת התיאטרון של רות קנר במוזיאון תל אביב (ושימו לב שאצל קנר, הוא "הולך" בשדות ולא "הלך" בשדות).

כל מי שגדל בקיבוץ מזהה מיד את המגשים האופייניים כל כך לחדר האוכל, כמו גם האינטרקום של שר- מרת הלילה ועוד כמה סמלים של ילדות בקיבוץ. זה לא מפליא באירוע העוסק במיתוס של אורי, הבן הבכור של הקיבוץ ותמצית דמות הצבר, המי- ככב בספר ובמחזה "הוא הלך בשדות" מ-1948, שניהם מאת משה שמיר.

זה לא מפליא גם כשמסתכלים על קורות החיים של מור פרנק, שביימה את ההצגה. פרנק, ילידת קיבוץ רעים, למדה תיאטרון באוניברסיטת תל אביב ואצל יוצר התיאטרון האלטרנטיבי דודי מעיין. היא עיבדה וביימה הצגות רבות בתיאטראות ובפסטיבלים, כינייהן "דיבוקים", שהוזמנה לפסטיבל ישראל 2009, והעיקור ל"הזה אדם" של פרימו לוי, המוצג ביד ושם ובמוסדות חינוך ברחבי הארץ.

"אני מכירה את המחזה הזה שנים והוא אף פעם לא נגע בי", מפתיעה פרנק. "אלא שאחרי שנולד בני התגלגל לירי המחזה שוב, והשפיע עליי בצורה רגי- שית עמוקה. ידעתי שאעסוק בו מתי- שהו. כשרותי קנר הזמינה אותי לביים

תיאטרון

אייל מלובין

eyal.yediota@gmail.com

26.73x34.3	2/2	69 עמוד	ידיעות תל אביב - כותרת	12/07/2013	37836363-9
מוזיאון תל אביב לאמנו - 85111					

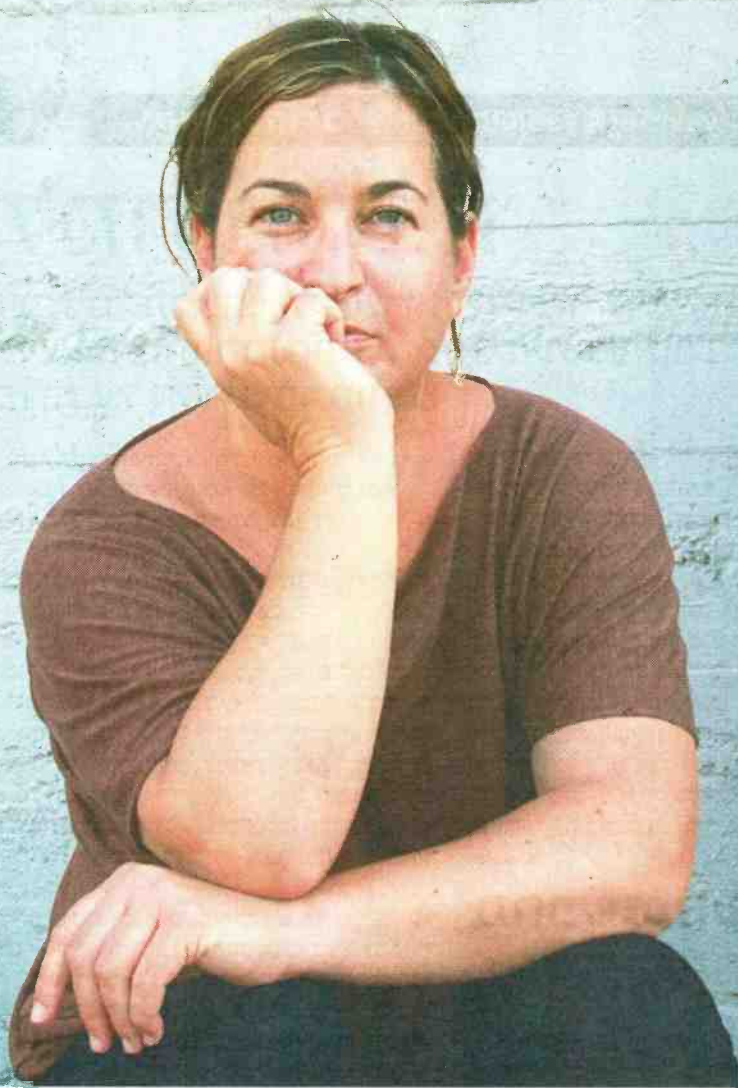
"מתי נפסיק ללכת בשדות?" פרנק וכן עמוס | צילום: ריאן

יש אלטרנטיבה

במהלך חודשי הקיץ ישמש מוזיאון תל אביב גם כתיאטרון פרינג'

עד סוף חודש אוגוסט תעלה במוזיאון תל אביב סדרת הצגות פרינג' בשיתוף העמותה לקידום תיאטרון נבחר. זו הפעם הראשונה שהמוזיאון מעלה על בימתו הצגות הנותנות ביטוי לתיאטרון אלטרנטיבי, מקורי וחדשני, והן יוצגו בכל יום שישי בשעה 12:00.

בין ההצגות: "סמיר ויונתן", על נער פלסטיני שנאלץ להתאשפז ב"בית חולים של יהודים"; "סיפור אהבה ארץ ישראלי", המתארת פגישה מקרית המציתה אהבה ממבט ראשון על רקע האירועים הסוערים של ימי קום המדינה; "קוראים לי יודה", המבוססת על שירי יהודה עמיחי ועוד.

כשמדרגים את בתי הספר לפי מספר החיילים הקרביים שהגיעו מכל תיכון, שמים את הצבא כקריטריון מרכזי במערכת החינוך. לכאורה הפכנו לחברה אינדיבידואליסטית, אבל אנחנו עדיין מקריבים את אורי יום יום. אין הרבה חיילים שמפרסמים שירים שהם כתבו, אבל יש פרויקט של שירי חיילים שנה רגו, כלומר זה בסדר לחשוף רגשות כשהפכת לחלל".

אנחנו עושים את הריאיון הזה כמה מטרים מבית הפלמ"ח ומרכז יצחק רבין. המיתוסים הישראליים מונצחים בהיבלות. איך תנפצו אותם? בן עמוס: "אמנות לכד לא יכולה לשנות, אבל יכולה לגרום לאנשים לחשוב קצת אחרת ולהסתכל מה מסתתר מאחורי הבלורית של אורי".

פרנק: "אני שואלת את עצמי הרבה מתי נפסיק ללכת בשדות. האם גם הילד שלי ילך בשדות? כי אני ממש לא רוצה שהוא ילך בשדות".

ברת אלינו מכמה פנים ומכמה שחקנים, וכך אנחנו מגלים את המגוון".

פרנק: "הפירוק הוא הכרחי, כי אף אחד לא יכול להיות מיתוס. מזל שלא מצאתי את השחקן שיכול להיות האורי בה"א היריעה, אלא החלטתי לפרק את הרמות לכמה שחקנים. מעניין שהקהל הצעיר מקבל הרבה יותר בקלות את הפירוק של הרמות, כי המציאות שלו מפורקת".

אנחנו חיים במדינה של מיתוסים. כולנו חיילים או הורים לחיילים. לא חששתם לפגוע?

פרנק: "מה שאתה אומר זה שהטקסט הזה עדיין אקטואלי. הכול השתנה וכי לום לא השתנה. אנחנו עדיין מגיבים למות של חייל אחרת מאשר למות בנסיבות אחרות. מה שאני אומרת זה שמתחת לכל מיתוס יש אדם. אורי היה אדם, וזה הרבה יותר חשוב מהעובדה שהוא היה מיתוס".

בן עמוס: "המיתוסים לא נגמרו.

שווה בשווה עם השחקנים. זו אמירה: שים לב, אתה חלק מהחוויה".

בן עמוס: "למבנה הישיבה יש גם משמעות לגבי הטקסט עצמו. הישיבה הזאת שמה את הקהל כחלק מהקהילה, כי האירוע מתחיל כשקס זיכרון וכולם שותפים לו".

התחושה הראשונה בכניסה היא שנכנסנו לחדר אוכל בקיבוץ, למרחב של טקסים שנעשים על ידי הקהילה ובתוך הקהילה. יש כאן חזרה לסוג האמנות הזה?

בן עמוס: "נראה שתמיד יהיה קיים גם וגם. בתיאטרון הפרינג' מנסים להוביל מהלכים אמנותיים שהם יותר משותפים וקהילתיים, יותר אינטימיים. פחות חלוקה של כמה וקהל. אין טעם לעשות תיאטרון בנוסח של קולנוע או טלוויזיה כשהצופה הוא פסיבי. מור הולכת נגד התיאטרון הריאליסטי כי שם יש הזדהות של הקהל עם הרמות. בהצגה הזאת לעור מת זאת יש פירוק של הרמות. היא מר-

אתם מביאים את הקהל לחוויה אחרת: הוא יושב ליד שולחנות, התיאטרון מתמקדת באביזרים סמליים שמסמנים משמעות. אתם לא מרחימים על הקהל ולא מוותרים לו.

פרנק: "אני לא רוצה ליהנות, אלא גם כללי. קהל בא לא רק ליהנות, אלא גם לחשוב ולהרגיש ואם אפשר גם לעורר דברים שהם לא ברורים מאליהם. אני לא אוהבת שמאכילים אותי בכפית ולא אוהבת לעשות את זה לאחריים. זה גם מהות ה'סימון'. המילה היא הרבה הכי חשוב בעיניי, וכל ה'ספיישל אפקט' זה לא האגף שלי. השימוש בתפאורה מינימלית מאפשר לדמיין ולהשלים את המחשבות שלי".

"קראתי הרבה חומרים וקשה לי להגיד במשפט אחד מה התכונות לעשות, מה עור שזה לא נשלם כי העבודה לא יכולה להיות שלמה בלי הקהל. לכן אין כאן במה מופרדת מהקהל. אני רוצה שהקהל יהיה חלק מהדבר ולכן הוא